

Cuprins

1.	Întâlnirea cu Augustin Buzura	9
2.	Întunericul.....	19
	2.1. Absenții - revolta unei lumi înfrânte.....	19
	2.2. Fețele tăcerii - colectivizarea sufletului.....	21
	2.3. Orgolii - despre lupta imposibilului	27
	2.4. Vocile nopții - lupta morală.....	31
	2.5. Refugii - nebunie și dictatură.....	35
	2.6. Drumul cenușii - căutarea	38
3.	Lumina	45
	3.1. Absenții - rezistența.....	47
	3.2. Fețele tăcerii - lupta inegală	49
	3.3. Orgolii - speranța intelectualului	53
	3.4. Vocile nopții - eroul proletar	56
	3.5. Refugii - azilul unei lumi	60
	3.6. Drumul cenușii - găsirea	62

4.	Recviem pentru nebuni și bestii	67
5.	Raport asupra singurătății	79
6.	Raport asupra nopții – despre romanele din perioada comunistă a lui Augustin Buzura	85
	Epilog	91

1. Întâlnirea cu Augustin Buzura

Un vechi dicton ne învață, cărțile sunt cel mai bun prieten. Am intrat în universul literaturii cu sufletul deschis și am descoperit prieteni de o rară valoare. Lectura stimulează umanitatea din om și îl face să reflecteze la condiția sa.

Istoria țării noastre a fost una tulburătoare cu un fior și un tumult greu de descris în câteva cuvinte. În secolul al XX-lea, țara noastră a fost zguduită de evenimente ce au dus la dictaturi care s-au succedat una după alta, dictatura carlistă, dictatura legionară, dictatura antonesciană, culminând cu teribila dictatură comunistă. Victoria dușmanilor societății deschise a fost covârșitoare la noi în țară. Așteptată de către unii naivi cu speranță sau de către profitori cu neîncredere perioada comunistă a deformat sufletul poporului român. O perioadă în care românii au învățat să se urască și să urască, o perioadă în care libertatea era scrisă și povestită doar în cărți, o perioadă în care și visul a fost cenzurat.

M-am dus către raftul bibliotecii mele dorind să citesc despre această perioadă cumplită. Am descoperit foarte multe cărți de istorie și puține de literatură. Apoi am știut că

În perioadă comunistă doar câțiva scriitori au scris împotriva regimului – Paul Goma, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Dorin Tudoran, Liviu Cangeopol și mulți alții. Unii dintre ei au ales calea exilului, alții calea rezistenței prin literatură. Dintre toți aceștia un nume mi-a atras atenția, un scriitor discret și totuși extrem de activ, un rezistent împotriva aprigii cenzuri, un model de conștiință civică și socială, Augustin Buzura.

Augustin Buzura, de profesie medic, a fost o personalitate covârșitoare în literatura noastră. A fost ideal tipul rezistenței, extrapolându-l pe Max Weber, împotriva infernalei mașinării de tocat suflete și conștiințe. Modelul unei generații de scriitori, Augustin Buzura este un rezistent moderat în fapte, dar infinit de mare în literatura sa. Cărțile sale sunt modele despre sufletul poporului român în acele ciudate timpuri. Norman Manea spunea că în acele timpuri clovni erau la putere și desfășurau în fața noastră un circ sinistru.

Absenții, Fețele tăcerii, Orgolii, Vocile nopții, Refugii și Drumul cenușii, Recviem pentru nebuni și bestii și Raport asupra singurătății sunt romanele care au marcat soarta a mii de oameni. Testamentul său literar este uriaș, greu de cuantificat. După ani și ani vom cerne și vom realiza importanța și valoarea operei sale.

Acuzat de mulți ca un scriitor prolix cu o simbolistică greu de pătruns, Augustin Buzura a cifrat în rândurile sale adevăruri uriașe despre acele timpuri, alienarea socială, moartea psihică, înstrăinarea, nimicnicia. Dictaturile au un sistem de represiune politico-militar dus la anumite grade de eficiență, regimurile naziste și fasciste au avut un sistem net inferior celui comunist. Ura față de clase a fost stimulată în mod abil pentru a obține diferite avantaje și pentru a manipula în interesul dictaturii sentimentele oamenilor.

Marii scriitori angajați din America Latină – Gabriel García Marquez, Mario Vargas Llosa, Alejo Carpentier, Augusto Roa Bastos – au descris în operele lor figura dictatorului sud-american, *el caudillo*. Deși de orientare neomarxistă, dictaturile latino-americane au avut și elemente fasciste în modurile lor de exprimare. Marxismul a fost expresia politică a unei filosofii politice, comunismul a fost o formă de manifestare ce a reprezentat un derapaj unic și irepetabil în istoria lumii.

Augustin Buzura a avut în literatura sa un profund simț istoric, a simțit mecanismul intim al fenomenelor istorice, a identificat instrumentele de putere ale regimului comunist, partidul și Securitatea, resorturi descrise în romanele sale. Perioada în care a scris Augustin Buzura a fost un deceniu închis, ciudat, greu de explicat din punct de vedere filosofic și istoric. Cărțile sale sunt coduri pentru a înțelege acea lume și tragedia ce a dat naștere acelei lumi uitate de istorie.

Partea cea mai importantă a întâlnirii cu opera lui Augustin Buzura este dimensiunea etică și morală a literaturii sale, totul este scris ca o mărturie morală, ca un ghid de bună purtare, o bună conduită socială și politică. Rezistența în fața acestui uriaș mecanism distrugător este admirabil descris în opera lui Augustin Buzura.

Cărțile scrise de Augustin Buzura sunt o vie mărturie a ceea ce a fost și ceea ce nu mai trebuie să fie, opera sa este o alarmă pentru toți oamenii care au în ei reflexe autoritare. Reflexul autoritar al popoarelor a dus la nașterea dictaturilor și a regimurilor totalitare în istorie. Dictaturile sunt regimurile cele mai detestabile din istorie datorită tendinței de a dezumaniza omul, de a-l izola, de a-l înstrăina. Reflexul

autoritar este unul primar bazat pe ancestrale reflexe de supraviețuire. Marile conștiințe ale istoriei au descris admirabil reflexele dictatoriale.

Literatura lui Augustin Buzura este una angajată în sensul aflării adevărului și a descrierii tragediei dictaturii comuniste. Malraux, Sartre sau Camus au fost mari scriitori existențialiști, Buzura este un existențialist care îmbină în mod fericit cunoștințele sale filosofice, sociologice și chiar medicale în literatura sa. Poate cel mai existențialist romancier din istoria literaturii noastre, Augustin Buzura este o conștiință greu de explicat fără o decantare a anilor și o cernere a acestor ani.

Literatura sa în perioada comunistă a fost o luptă continuă dusă cu fraze, pagini, o luptă a cuvântului împotriva unui marș triumfal al dictaturii, un marș către un viitor luminos și gol. Experiența lecturii cărților lui Augustin Buzura este directă, un impact asupra minții și sufletului, care înseamnă trăirile tale cele mai profunde. Lupta interioară din paginile romanelor din perioada comunistă este uriașă, este o frescă a lumii aceleia extrem de ciudate și deformate. Literatura postcomunistă a fost ca un tablou viu al epocii de după căderea regimului, o perioadă plină de zbateri existențiale și de interogări asupra Istoriei.

Dostoievski a fost un uriaș romancier datorită capacității de sondare a sufletului și psihicului omului, Balzac a fost un gigant prin descrierea moravurilor unei epoci, Augustin Buzura a încercat să sondeze omul și să-l arunce în lumina epocii în care a trăit. Romancier realist cu accente de magie, un realism magic diferit de cel prezent în America Latină, *Buzura este sculptorul oamenilor acelei epoci*, este

Pygmalionul unor oameni prinși în epuizanta luptă de clasă. Peste sculpturile sale a pus culoare și a reușit basorelieful sumbrilor ani ai regimului comunist.

Citind cărțile sale te muți în universuri paralele pe care cu greu le anticipezi, mine, uzine, fabrici, sate tradiționale în luptă cu mașinăria unui partid comunist și a unor forțe care doresc să modeleze totul după chipul și asemănarea lor. Pașii prin romanele din perioada comunistă a lui Buzura sunt acompaniați de exemple despre alienare și înstrăinare, un sentiment de sufocare, teamă, frică, incertitudine.

Augustin Buzura spunea în *Teroarea Iluziei* că moartea psihică este mai terifiantă decât cea fizică. Moartea psihică este lipsa de a conștientiza locul tău în lume, romanul *Refugii* a fost bazat pe descrierea acestei morți și a alienării omului.

Marin Sorescu, marele nostru poet și dramaturg, a spus că în romanele lui Augustin Buzura nu există aproape deloc suferință fizică. Există în schimb o durere mult mai cumplită, covârșitoare, care este o durere psihică: durerea neputinței. O durere ce răzbate din paginile romanelor sale, scrise și născute din sentimentul de a explica durerea și neputința acelei lumi.

Întâlnirea cu opera lui Augustin Buzura este un prilej de reflecție la tot ce înseamnă istorie, popor, națiune, idei filosofice și conducătoare ale unei civilizații. Este o revelație profundă asupra metafizicii istoriei Europei de Est în general, iar în particular a istoriei românilor. Augustin Buzura nu descrie exact fenomene istorice, nu analizează fenomene socio-politice, acesta analizează impactul acestora asupra omului. Buzura *este un scriitor antropocentric*. Este o lumină în bezna ultimilor ani ai comunismului, o făclie care a luminat rezistența culturală.

În acei ani, literatura română a fost greu încercată, puțini scriitori au știut să-și adapteze limbajul pentru a reuși să se distanțeze de proletcultismul ce lua avânt, au reușit să rămână integri și să aibă o verticalitate culturală.

Denumit de către mulți oameni de cultură, ca un iluminist ardelean, Augustin Buzura a depășit spațiul istoric în care s-a născut și a devenit o uriașă personalitate culturală, cu un profund impact asupra culturii române. Un romancier total care a anticipat criza culturală de la finalul regimului și degringolada ce a apărut în anii tranziției. Romanele sale din perioada comunistă sunt o mărturie vie că poți rezista unei mașinării infernale a istoriei dacă găsești suficiente resorturi interioare.

Marii critici literari spun că marii scriitori rămân în memoria oamenilor datorită forței cu care au descris toate sentimentele trăite de oameni în epocile în care au trăit, un mare scriitor trebuie să fie un scriitor al timpului său. Marii romancieri ai lumii au descris în cărțile lor lumea din care au făcut parte sau pe care au cunoscut-o, alții au descris sufletul omului, existențialiștii francezi s-au întrebat întotdeauna despre dimensiunea și importanța omului în interiorul epocii sale. Augustin Buzura a descris apogeul și declinul unei dictaturi, ultima dictatură din secolul XX a țării noastre.

Două figuri istorice se pot desprinde din romanele lui Augustin Buzura, două personaje care au însemnat enorm pentru mașinăria comunistă. Primul a însemnat simbolul opresiunii și terorii în închisori, torționarul Eugen Țurcanu cel mai feroce anchetator al mașinării comuniste din istorie. Al doilea personaj este unul mult mai periculos prin impactul uriaș al acțiunilor sale, Leonte Răutu, șeful

propagandei comuniste, arhitectul sistemului stalinist în țara noastră. Ambele personaje au fost reunite de Augustin Buzura în personajul care apare frecvent în mai multe romane, denumit Varlaam. Varlaam este torționar, trădător, securist, propagandist al unei lumi opresive. Varlaam este metafora funcționarului de partid care se întrece pe sine, este unul care nu mai ascultă de ordine, ci el însuși creează o nouă lume. Trădător, perfid, mincinos, sadic, duplicitar, Varlaam este reprezentarea unei conștiințe izvorâte din cele mai abjecte cotloane ale istoriei. Oameni care au construit această mașinărie, acest mecanism de înrobire, oameni cu sufletul întunecat ca din întunericul din care au fost plămădiți. Personajul Varlaam este arhetipul sistemului stalinist românesc. Varlaam va rămâne în istoria literaturii române ca modelul torționarului și al activistului de partid.

Augustin Buzura este sculptorul acelei lumi, nu l-am denumit pictor, deoarece Buzura a plămădit oamenii din romanele sale, i-a creat din experiența cotidiană, din visele și iluziile lor, din realitățile sociale, din conflictul mocnit între clase, din fantomele Securității care persecutau oameni nevinovați, din tragediile unei lumi fără moravuri, din absența Bisericii în sânul unui popor creștin, din lipsa de compasiune a semenilor, din inexplicabilele mecanisme sociale ale acelei vremi, din corupția și moravurile acelor timpuri, din lipsa de umanitate, din implozia unui regim ce a confiscat sufletul omului.

Romanele din perioada comunistă le-am împărțit în două: întuneric și lumină pentru că în acea noapte roșie au fost și lumini călăuzitoare.

Cele două romane postdecembriste le-am tratat ca pe un tot unitar pentru că au în comun un substrat metafizic, întâlnirea cu Istoria.